

N:o 166.

Af herr **D. M. Lyckholm**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker.

I sitt förträffliga, på offentligt uppdrag utgifna och för utlandet afsedda arbete: Sveriges land och folk har den kände författaren doktor G. Sundbärg framhållit såsom ett vackert hufvuddrag i den svenska folk-karaktären en stark känsla för såväl rättvisans som billighetens kraf, nedärfd sedan gångna tiders utveckling. Hans uttalanden härom kunna knappast på ett mera slående sätt till sin riktighet bekräftas än genom det sätt, hvarpå lagstiftningen på olika områden sökt häfda likhet inför lagen och okränkbarhet gent emot statsmakternas obehöriga ingrepp i enskild egendomsrätt och handlingsfrihet.

Redan före den tid, då expropriationsrätten uttryckligen proklamerades i franska revolutionens »förklaring af människans rättigheter», hade 1734 års svenska lag erkänt densamma i byggnadsbalkens bestämmelser angående anläggande af allmän väg. Och 1809 års regeringsform, som i sin 60:de paragraf förbjöd konungen att »till vinning för sig och kronan eller enskilda personer och korporationer några monopolier fastställa», stadgade som bekant i sin § 74, att det »sammanskott af födande varor», som under krigstider kunde blifva nödvändigt, *genast* skulle ersättas till gängse markegångspris förhöjdt med hälften. Ändrade tidsförhållanden hafva framkallat nya och mera omfattande förordningar angående expropriation och förändrat samt genom kompletterande af allmän lag något modifierat § 74 regeringsformen, men oomtvistade kvarstå de stora rättsprinciperna, att staten icke har rätt att ens för de viktigaste ändamål ersättningslöst beröfva någon hans egendom eller på några medborgares bekostnad gynna andra.

Hvad särskildt angår statens ersättningsskyldighet gent emot enskilda, som genom något statens ingripande gått förlustige sin egendom, har den utvecklats sig till en dylik ersättningsskyldighet, äfven då enskild egendom genom någon lagstiftningsåtgärd blir för sin ägare värdelös eller åtminstone till sitt värde högst förminskad. Jag skall tillåta mig att anföra några, som jag tror, bevisande exempel därpå.

Då Rikens Ständer vid 1853—54 års riksdag fattade det epokgörande beslutet att borttaga rätten till s. k. husbehofsbränning och småningom förvandla hela brännvinstillverkningen till en starkt statskontrollerad storfabrikation, måste den frågan naturligt nog uppstå sig, huruvida den stora mängd af bränneriapparater — alla pannor om 10 kannor eller mindre o. s. v. — som därigenom skulle blifva öfverflödig, borde af staten inlösas eller om ägarne finge utan vidare finna sig i sitt öde. Trots tidens stora försiktighet och glödande nit om nykterhetens befrämjande tvekade emellertid icke vare sig Kungl. Maj:t eller Rikens Ständer att angifva och beträda den väg, som syntes dem vara den enda rättvisa och hederliga. I sin skrifvelse till Kungl. Maj:t yttra sålunda Ständerna bland annat följande:

»I enlighet med hvad Eders Kungl. Maj:t i den nådiga propositionen föreslagit, hafva Rikens Ständer funnit billigt, att då genom den nu åsyftade nya författning om brännvinsbränningen en mängd enkel brännvinsredskap komme att blifva obrukbar, denna redskap varder af statsverket inlost. Då ett förut tillåtet bruk af en redskap förbjödes och redskapen därigenom blifver oanvändbar, så fordrar billigheten jämväl, att ägaren hålles skadeslös för en förlust, den han måste lida, då materialet icke kan hafva fullt värde, men redskapen, om dess bruk blifvit tillåtet, hade kunnat en längre tid vara lika brukbar som en ny. Sålunda är det icke nog, att metallens värde såsom sådan, eller efter hvad han skulle i handeln gälla såsom material till annat ändamål, blifver fullt betaldt; för arbetslönen, som äfven ingår i redskapens värde, bör dessutom någon ersättning lämnas. Rikens Ständer anse därför böra stadgas, att enkel redskap med eller utan mäskvärmare skall till de delar densamma utgöres af koppar eller malm för allmänna medel inlösas med en tiondedels förhöjning utöfver det värde af gammal koppar och malm, som Kungl. Maj:t bestämmer, inom tre månader efter det författningen trädt i verksamhet.»

Och på grund häraf erhöill ock art. X § 101 i Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående villkoren för brännvinstillverkningen den 18 januari 1855 sin ordalydelse:

»Enkel redskap, med eller utan mäskvärmare, skall till de delar den-

samma utgöres af koppar eller malm för allmänna medel inlösas med en tiondedels förhöjning utöfver det värde af gammal koppar och malm Vi bestämme. Redskapsägare, som vill sig af sådan förmån begagna, skall dock, inom tre månader efter det denna författning trädt i verkställighet, redskapen anmäla och aflämna å de möten, Vår befallningshafvande för sådant ändamål utsätter.»

Vederbörande tvekade sålunda icke, oaktadt statskontoret på grund af enskild motion angående sättet och tiden för de ofvannämnda ersättningar- nes utbetalande beräknat totalbeloppet af desamma till icke mindre än 2,030,420 riksdaler 40 skilling banko, en för den tiden högst betydande summa. Och man afvek icke från den inslagna vägen, då nya inskrän- ningar i brännvinstillverkningsrätten år 1860 manade till nya ersättnings- åtgärder. Då genom nu träffade anordningar ytterligare en stor mängd material skulle blifva värdelös, beslöts äfven nu en ersättning, som skiljde sig från den 1853—54 beslutna endast därigenom, att tillägget utöfver koppar- och malmvärdet skulle utgå med $\frac{1}{4}$ i stället för $\frac{1}{10}$.

Det bör äfven i detta sammanhang anmärkas, huruledes man vid ut- färdandet af 1855 års försäljningslag respekterade deras försäljnings- och utskänkningsrättigheter, som därpå erhållit burskap eller privilegium. Dylika rättigheter existerade ännu 1876 i Stockholm till ett antal af 146, af hvilka 133 inlöstes samma år af Stockholms stad med ett sammanlagdt belopp af icke mindre än 124,100 kronor i årliga lifräntor åt manliga innehafvare och deras efterleffverskor.

I detta senare fall gällde det dock icke personlig *egendom*, utan blott ett af det allmänna förvärfvadt *tillstånd*.

Men det är visst icke nödvändigt att uteslutande hämta exempel från brännvinslagstiftningens historia, utan sådana kunna äfven uppvisas på annat område, som icke är den sociala reformverksamhetens utan snarare den rena nationalekonomiens.

Då det i slutet af 1880-talet var starkt ifrågasatt, att till skydd för den svenska mejerihandteringen och den svenska smörexporten åstadkomma ett undantagslöst förbud mot in- och utförsel samt tillverkning i landet af oleomargarin och margarin, trängde sig åter den frågan fram: huru skall förfaras med de redan existerande margarinfabrikerna? Men ej håller nu synes det ha rådt mer än en mening om hvad rätt och billighet kräfde. Vid 1889 års riksdag väcktes visserligen ett par motioner angående in- och utförsel samt tillverkningsförbud, utan omnämmande af någon statens ersättningsskyldighet, men detta faktum uppvägdes mer än väl däraf, att det i Andra Kammaren afgafs en motion rörande ett anslag af 75,000

kronor till ersättning af maskiner och redskap, som undertecknats af ett 30-tal riksdagsmän ur olika meningsgrupper och från skilda landsändar, af hvilka många numera icke tillhöra Riksdagen, en motion, som i Första Kammaren frambars af herr G. Andersson, som blott ökat förslagsanslagets maximisiffra till 100,000 kronor.

Och samma tänkesätt framträdde äfven under ärendets fortsatta behandling.

Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 2, som tillstyrkte införsel- och tillverkningsförbud, snuddade visserligen endast flyktigt vid ersättningsfrågan, i det detsamma förutsatte inlösen och denaturering af de vid förbudets utfärdande i landet befintliga mängder af margarin, men Första Kammarens tillfälliga utskott n:o 1, som tillstyrkte införsel- och tillverkningsförbud, men ersatte tillverkningsförbudet med skärpta kontrollbestämmelser, gick ett steg längre. Efter att hafva framlagt sina betänkligheter mot tillverkningsförbud, fortfor utskottet: »Genom en sådan inskränkning i motionärens förslag om tillverkningsförbud till tillverkning endast under sträng kontroll förfaller hvarje anspråk på ersättning till redan befintliga margarinfabriker, en fråga, som eljest icke utan vissa svårigheter och endast med afsevärda kostnader torde kunna rättvist lösas.» I sakens natur låg emellertid, att detta utskott, lika litet som det först nämnda, hade någon formell anledning att yttra sig beträffande ersättningsfrågan, då till dem remitterats endast de motioner i margarinfrågan, som icke rörde penninganslag.

Först sedan kamrarna den 29 april och 3 maj, på grund af hvad de tillfälliga utskotten anfört, beslutat en gemensam skrifvelse till Kungl. Maj:t angående bland annat tillverkningsförbud, afgaf statsutskottet sitt betänkande med anledning af de två motionerna om ersättning åt margarinfabrikerna, hvilket blef bestämmande för dess form. Efter att ha påpekat det redan fattade beslutet om skrifvelse i ämnet, hvilket kom motionärernas med öfriga förslagsställares gemensamma yrkande på förbud att förfalla, fortsatte utskottet: »Beträffande åter bemälde motionärens förslag, att Riksdagen skulle ställa medel till Kungl. Maj:ts förfogande i och för inlösen af maskiner och redskap vid de nuvarande margarinfabrikerna, så anser utskottet, att det ej redan nu kan vara lämpligt härom besluta, utan bör frågan förekomma till Riksdagens pröfning först sedan det af Riksdagen fattade beslutet träd i verkställighet och sedan genom Kungl. Maj:ts åtgärd blifvit utredt, om och till hvad belopp den afsedda ersättningen bör ifrågakomma.»

Utskottet ansåg tydligen, att då man ännu icke visste, huruvida Kungl. Maj:t skulle komma att utfärda något förbud, så måste man uppskjuta

ersättningsfrågan och kunde på samma gång på Kungl. Maj:t öfverflytta besväret med den nödiga utredningen angående ersättningens befogenhet och omfång. Men någon opposition mot ersättningskyldigheten kan man ej finna häri.

* * *

I betraktande af hvad förut nämnts måste det förefalla synnerligen anmärkningsvärdt, att det icke i Kungl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker finnes ens en antydning beträffande eventuell ersättning åt de genom nämnda förordning direkt lidande yrkesidkarne, hvilkas antal dock icke torde blifva litet.

Efter att kraftigt ha framhållit det principiellt oriktiga, regeringsformens monopolförbud tangerande, i att genom en godtyckligt uppdragen gräns åtskilja bryggerinäringens utöfvare i två olika kategorier, af hvilka den ena skulle blifva i fråga om såväl skattefrihet som frihet i och vid tillverkningen lika gynnad som den andra betungad, skrifver kommitté-reservanten Bergh härom i 1902 års kungl. maltdrycksskattekommittés betänkande:

»Genom nämnda åtgörande har man nämligen ställt en mängd yrkesidkare inför ett synnerligen brydsamt och, huru det än utfaller, för deras ekonomi föga lyckosamt val. Det gäller för dem att öfvergifva antingen den tillverkning af starkare, numera skattepliktiga, maltdrycker, som de förut drifvit, eller afstå från en tidigare utöfvad fabrikation af svagare, numera skattefria dylika. Kommitterades förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker stadgar visserligen, att skattefritt blifver endast det bryggeri, där uteslutande maltdrycker af uppgifven låg ursprunglig extrakthalt (5 %) tillverkas, och man skulle däraf möjligen kunna draga den slutsats, att antalet af dem, som skulle komma i valet och kvalet, skulle inskränka sig till de svagdricksbryggerier, hvilka tillförene såsom binäring och mera tillfälligt sysslat med ölbrygd och för hvilka situationen därför skulle blifva relativt lätt att behärska. Men konsekvenserna af den nya ordningen peka faktiskt åt ett helt annat håll. Det är visserligen icke förbjudet för ett skattepliktigt bryggeri att brygga svagdricka, men den omständigheten, att endast beskattadt malt därtill får användas, måste göra en sådan tillverkning ur konkurrenssynpunkt så oförmanlig, att hvarje klok yrkesidkare helt visst skall skynda att upphöra

därmed, för så vidt han icke befinner sig i den lyckliga belägenheten att kunna genom nybyggnad å annan tomt o. s. v. åt sig bevara rätten att för sin svagdrickstillverkning få använda obeskattadt malt. Utom i de undantagsfall, där affärens omfattning och kapitaltillgång tillåter dylika experiment, ställes *faktiskt* äfven tillverkare af starkare maldrycker inför nödvändigheten att antingen helt och hållet öfvergå till skattefri tillverkning, hvilken dock måste förefalla de flesta af dem väl äfventyrligt, eller ock afstå från en binäring, som, därför att den kunnat drifvas med samma redskap och folk som hufvudnäringen, kunnat tillföra honom en betydlig, kanske hufvudsaklig del af årsvinsten. Och antalet af de yrkesidkare, för hvilka afståendet från den afsedda binäringen på grund af deras affärens ringa omsättning spelar en rent af vital roll, är större, än man i allmänhet är böjd att antaga.»

Jag skall härtill icke foga någon undersökning angående reservantens påföljande uppgift, att ej mindre än 104 bryggerier skulle komma i förut skildrade svåra dilemma — i viss mån vägledande torde den dock vara — men jag skall i stället påpeka, hurusom den möjlighet för vissa ekonomiskt bättre situerade yrkesidkare att i olika etablissement bedriva både skattepliktig och skattefri tillverkning, hvilken han synes ha förutsatt, blifvit alldeles omintetgjord genom stadgandet i förordningsförslaget § 27 mom. 1, att »den, som i skattefritt bryggeri utöfvar tillverkning, må icke idka handel med andra maldrycker än svagdricka». Tydligt är nämligen, att det icke kan ligga den ringaste lockelse i tillfället att tillverka en produkt, hvarmed man ej får drifva handel. Af herr statstrådet och chefens för finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet (sid. 72) framgår emellertid nödvändigheten af bestämmelsen i § 27.

Dessutom skall jag tillåta mig något utförligare än reservanten framhäfva, huru och på hvad sätt de förluster uppstå, som måste blifva en naturlig följd af det ofrivilliga valet mellan uteslutande skattefri och skattepliktig tillverkning. Lättast i ögonen fallande blir saken, då det gäller bryggerier med blandad tillverkning, som måste afstå från ölbrygden. För deras innehafvare blifva en mängd dyrbara apparater och anläggningar, såsom kylapparater, jäskällare med jäskar och lagerkällare med lagerfat, som varit nödvändiga för öltillverkningen, alldeles öfverflödiga och det i dem nedlagda kapitalet så godt som bortkastadt. Mindre påfallande blir saken, då det gäller dem, som på grund af den genom såväl kontroll- som andra bestämmelser omöjliggjorda konkurrensen med svagdricksbryggerierna välja att tillverka endast skattepliktig vara, men att deras förlust lika fullt finnes till är säkert. Redan nu äro många bryggerier genom blotta affärs-

konkurrensen försatta i det läge, att de af öltillverkningen icke kunna draga någon verklig behållning, utan äro hänvisade att söka erhålla densamma genom svagdrickstillverkning, som trots varans låga salupris blifver verkligt lönande genom användande af delvis samma lokaler (bryggghus), redskap, vagnar, hästar och dylikt samt personal, som de ändå måste hålla för öltillverkningen. Och för dem måste det tvungna upphörandet med svagdricksbrygden gifvetvis blifva ett förkrossande slag, helst vissa lokaler (jäskällare), redskap (jäskar m. m.) och transportkärl, som anskaffats särskildt för denna tillverkning, blifva oanvändbara.

Statens ovillkorliga plikt att söka skydda *allas* rätt träder här manande och bjudande fram, så mycket kraftigare, som den af den kungl. propositionen skapade uppdelningen af yrkesidkarne i två klasser göres yttermera odiös genom de extra förmåner i fråga om rätt att välja råämnen, som den tillägger den redan med skattefrihet och lindrig kontroll förut mer än skäligt gynnade parten.

Denna sida af saken har ej heller undgått de kommittéer, som tidigare sysselsatt sig med maltdrycksbeskattningsproblemet.

Den kommitté, som den 11 december 1891 afgaf sitt utlåtande, säger sålunda på tal om skattefrihet för dricka: »Med det föreslagna beskattningssystemet är dock oförenligt, att inom samma bryggeri skulle få tillverkas både en skattepliktig och en skattefri vara, det vill säga krossas såväl skattepliktigt som skattefritt malt. Ett sådant medgifvande skulle erfordra kontrollpersonalens ständiga närvaro till förhindrande, att skattepliktigt malt krossades å den kross, som vore afsedd för det skattefria, samt att en skattefri dryck blandades med en skattepliktig. Skulle åter svagdrickat vara skattefritt, då det tillverkades af den ene, men skattepliktigt, då det tillverkades af den andre, komme ju detta att innebära en bestämd orättvisa mot den senare.» Och att kommittéen icke tagit steget fullt ut och förordat en ersättning för den tilltänkta orättvisan har helt visst berott på, att den af ofvan anförda och andra skäl bestämdt afrådde från att inslå i angifven riktning. Kommittéen tvekade nämligen icke att för de smärre bryggerier, som till följd af beskattningen i och för sig måste komma att förr eller senare upphöra, föreslå en inlösen efter bruksvärdet af redskap och fat, för hvilken kommittéen dock icke ville uppgifva något visst belopp.

Som bekant, afgaf samma kommitté den 26 november 1892 ett nytt betänkande, utgörande ett försök att med bibehållande af en råämnesbeskattning förena tillgodoseendet af förut omnämnda krafvet på skattefrihet

för svagdrickat. Om resultatet af detsamma uttala sig kommitterade själfva sålunda:

»I det kommittéen meddelade uppdrag att taga i förnyadt öfvervägande frågan om drickats undantagande från beskattning, i händelse tillverkningen af maltdrycker i allmänhet skulle beskattas, torde äfven ingå att meddela yttrande angående själfva sakens lämplighet och ändamålsenligheten af det förslag, som af kommittéen blifvit uppgjort. Härvid får kommittéen, som af anledningar, hvilka förut uppgifvits, skulle finna det önskvärdt, att svagdricka kunde undantagas från beskattningen, dock erinra, att lämpligheten häraf måste vara beroende på möjligheten att med svagdrickats befriande från den ifrågasatta skatten ordna beskattningen å öfriga maltdrycker utan orättvisa mot tillverkare af de beskattade dryckerna och utan öfverdrifven kontrollkostnad eller äfventyr af skatteförnillning. De med frågans lösning förknippade svårigheter, hvilka tryckt sin prägel å resultatet af kommittéens arbeten, hafva dock icke kunnat på ett tillfredsställande sätt öfvervinnas, och då kommittéen därför icke vågar förvänta, att dess förslag skall anses fullt lämpligt, finner kommittéen sig ej heller kunna förorda, att, i händelse beskattning å maltdrycker införes här i landet, undantag därvid göres för svagdrickat».

Och man kan häraf liksom af den följande skarpa detaljkritiken af eget förslag lätt förstå, hvarför man äfven nu lät bero vid ersättningskyldighet för bryggerier, som på grund af oförmåga att bära kontrollkostnaden måste nedläggas.

Det lider under sådana förhållanden och med hänsyn till den föregående utvecklingen intet tvifvel, att den svenska staten icke kan inslå på den väg, som af den kungl. propositionen anvisats i fråga om ersättningslöst ingripande i enskildes äganderätt och handlingsfrihet, utan att öfvergifva gamla goda traditioner och gifva anledningar till omfattande civilrättsliga kraf mot staten, om hvilkas kraf och befogenhet bifogade utlåtande af herr professor A. Winroth gifver en god föreställning.

Enär emellertid såväl den ena som den andra af dessa konsekvenser är af beskaffenhet att bära sorgfälligt undvikas, får jag härmed värdsamt hemställa,

att, därest den kungl. propositionen med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af maltdrycker skulle vinna Riksdagens bifall, detta måtte ske endast under den förutsättning, att i förord-

ningen inryckes betryggande bestämmelser angående eventuell ersättning åt de genom förordningens bestämmelser direkt lidande bryggerierna samt att ett för behöfvat lämpligt förslagsanslag beviljas.

Stockholm den 13 mars 1903.

Melcher Lyckholm.

*Till ledamoten af Riksdagens Andra Kammare,
herr D. M. Lyckholm.*

Under öfverlämnande af Kongl. Maj:ts proposition till årets Riksdag med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning af malt-drycker, har Ni begärt mitt yttrande rörande hvad från civilrättslig synpunkt vore att säga om den skada, som förslaget genomförande komme att tillfoga redan förefintliga bryggerier. Det handlar här om förslaget fördelning af bryggerier i skattefria, i hvilka endast svagdricka må tillverkas, och skattepliktiga, i hvilka maldrycker i allmänhet må tillverkas, men under skyldighet att erlægga skatt äfven för sådan malt, som användes för tillverkning af svagdricka. Därigenom lida åter åtskilliga bryggerier förfång i sin hittills bedrifna näring på det sätt, att de, hvilka inrättat sig för att brygga såväl svagdricka som andra maldrycker, därför anskaffat maskiner och öfriga inventarier samt på en dylik rörelse grundat sin affär, skulle ställas i valet mellan att antingen för svagdrickstillverkningens del uthärda en ojämn konkurrens med bryggerier utan skattebelastning eller ock att uppgifva endera af de nämnda tillverkningarna och utsätta sig för därmed förenade ekonomiska förluster och äfventyr. Slaget träffade så mycket hårdare, som det ej ens skulle stå innehafvare af skattefritt bryggeri fritt att idka handel med andra maldrycker än svagdricka och förty ej heller tillfälle funnes för redan bestående affärsföretag att, äfven om sakförhållandena tillstodde dem det, fördela sin rörelse på bryg-

gerier af olika art samt sålunda, låt vara med uppoffringar, tillgodogöra och bibehålla sig i sin nuvarande rörelse och kundkrets. Under nämnda förhållanden har det från Eder sida ifrågasatts, att ifrågavarande lagförändring, företagen i skatteändamål och alltså i statens intresse, ej borde kunna genomföras, utan att staten beredde ersättning åt dem, som på nämnda sätt därigenom komme att lida skada i sin under hittills gällande lagar förvärfvade rätt och egendom.

Enskilde emellan har visserligen på mångfaldiga sätt staten i sin lagstiftning häfdat den grundsats, att skydd skall skänkas åt en i laga ordning vunnit rättighet. I själfva verket är ju detta just statens uppgift på det privaträttsliga området. Därstädes gäller det, att till rätts afhändelse hör själfvilligt afstående i laga rätts handel, och att den, som tillfogar annan skada, har att godtgöra densamma. Antingen är det den ena eller den andra af dessa två rättsnormer, åt hvilka de positiva lagbuden gifva uttryck, och båda kunna de ledas tillbaka till statens nämnda ändamål att skydda den enskilde i hans innehafda rätt. Undantagen bekräfta regeln. Ty äfven då af socialpolitisk hänsyn, såsom i sin arbetarelagstiftning, staten binder de enskilde i deras aftalsfrihet och ålägger person att, utan villkor af något sitt vållande, stå i ansvar för annans skada, sker detta i syfte att hindra den starkare från att utan tillbörligt vederlag utnyttja hvad den svagare besitter af rätt i sin person.

Vid stiftande af ny lag iakttages också jämväl grundsatsen i den största utsträckning. Hvad enligt den aflysta lagen vunnits af rätt lämnas af den nya oberörd. Till och med i sådana fall, i hvilka det kunde vara tveksamt, huruvida fråga är om verkligt rättsförvärf eller ej snarare om en utsikt att göra ett sådant, tillerkänner man den äldre lagen rättsverkan. Vår nya häfdelag från 1881 lämnar bland annat bevis därpå i sina öfvergångsstadganden.

På nämnda sätt verksam för rättens förverkligande mellan enskilde, har äfven i sin vårdnad om allmänna intressen staten ej begärt uppoffring af enskild rätt utan erbjudande af godtgörelse. Sålunda har ju beträffande expropriationsärenden i vanlig mening den härutinnan stadgat lika villkor, ehvad expropriationen äskades från dess eller enskild mans sida. Att Kongl. Maj:t och Riksdagen haft en riktig känsla af hvad statens plikt i denna del vore, visa ju ock tillräckligen de af Eder anmärkta besluten och förhandlingarna rörande lagförändringar på brännvinstillverkningens, brännvinsförsäljningens och margarintillverkningens områden.

Den omhandlade grundsatsen kan ej heller sättas ur kraft för skatte-lagstiftningens del. Staten har naturligen rätt att vid behof öka skatterna

i laga ordning, och då såsom här fråga är om en konsumtionsskatt, lär det ej kunna undvikas, att den i viss måtto drabbar ojämnt. Men detta är en sak för sig. Syftet är dock, att skatten, uttagen af några få, skall genom dem fördelas på folket i dess helhet och sålunda komma att bäras af alla, liksom det influtna, användt för det gemensamma bästa, är afsedt att vara dem alla till lika nytta. På samma sätt böra dock äfven fördelas de upoffringar af enskild rätt, hvilka skattereformer må kräfvä.

Då såsom här den ifrågasatta skattelagstiftningen ej står samman med de omhandlade rättigheternas oförkränkta bibehållande, lär därför visserligen också staten hafva skyldighet att hålla vederbörande skadeslösa samt att för ändamålet anvisa allmänna medel under fastställande af grunderna för deras behöriga fördelande. Den skulle eljest för visst fall förneka sin egen uppgift samt därmed ock det berättigade i sin egen tillvaro och verksamhet.

Stockholm den 9 mars 1903.

A. Winroth,
professor.
